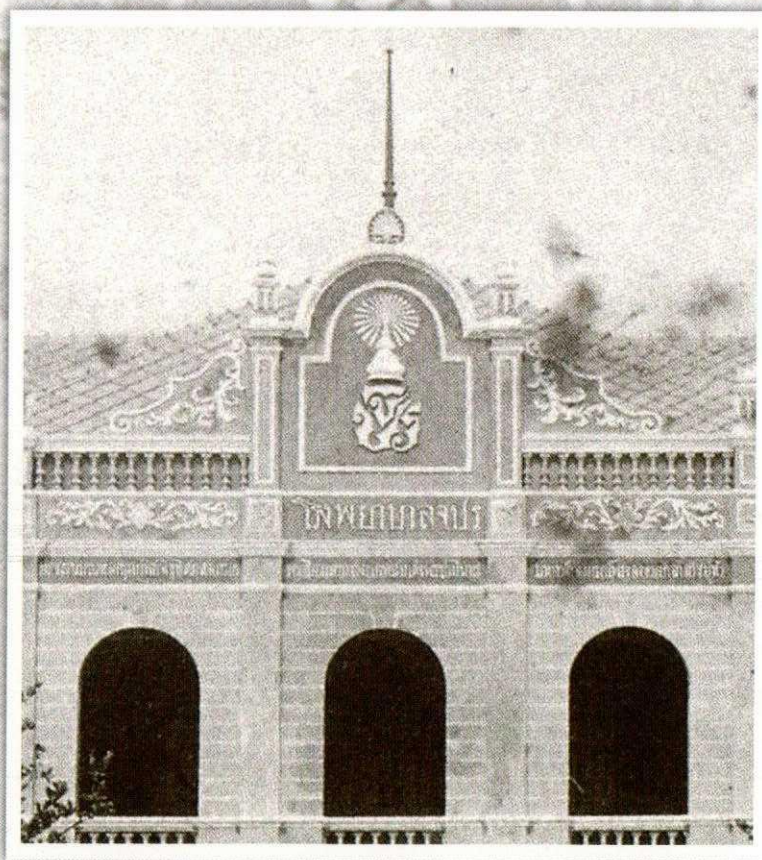


ประวัติความเป็นมาของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับโอนมาจากเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ซึ่งเดิมสถานที่นี้เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศ มีเนื้อที่ ๔ ไร่ ๓ งาน ๓๒ ตารางวา ตั้งบนเลขที่ ค.๑๓๐ ถนนอุททอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา



ประวัติของโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศ



สำหรับประวัติของโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศ ดังปรากฏในแผ่นศิลาจารึก (ยังปรากฏในปัจจุบัน ณ สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ดังนี้

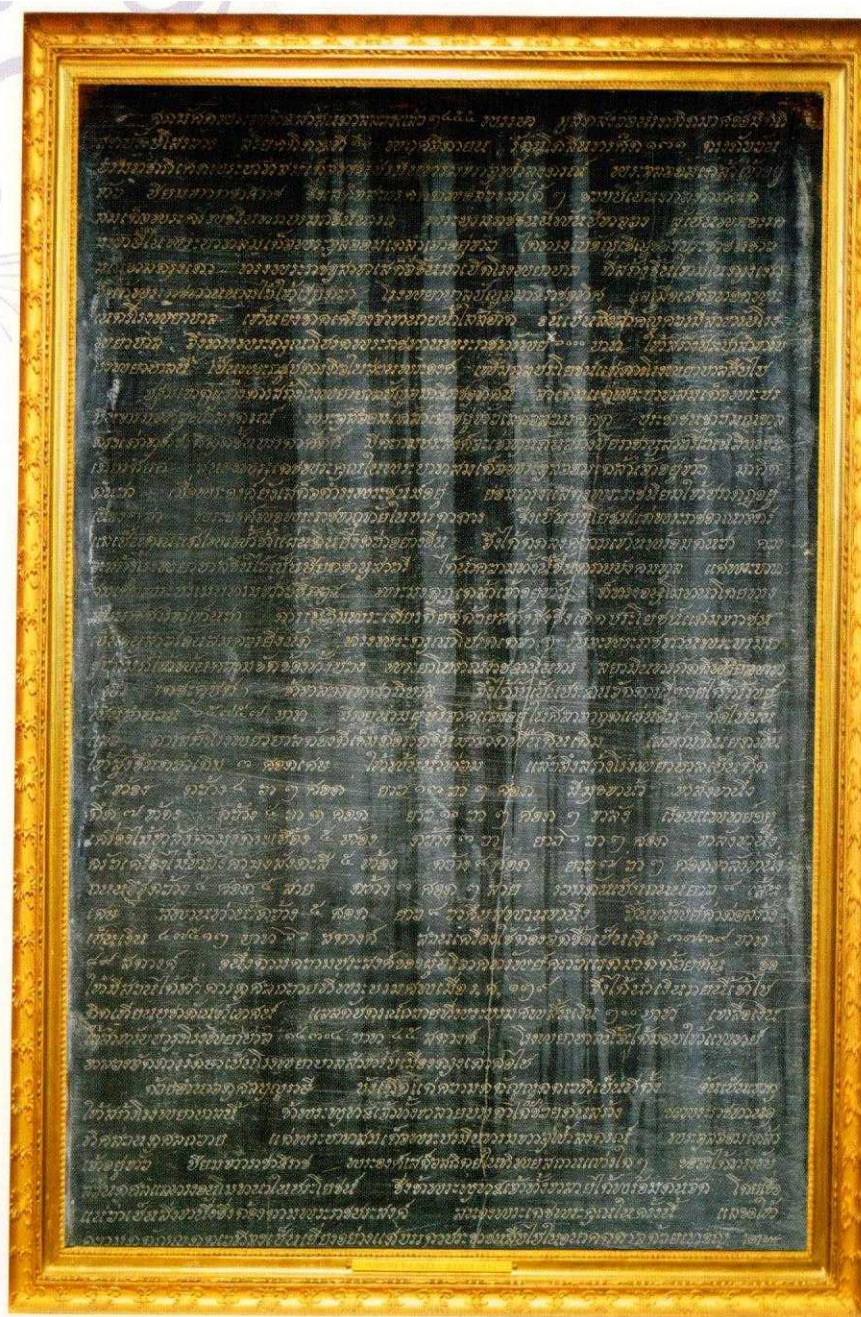
“ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลล่วงแล้ว ๒๔๕๕ พรรษา มุสิกสังวัจจรถติกมาศอัฐมีดิถีสุกรปักษ์โสรวารสุริยคติกาล ที่ ๑๖ พฤตจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๑ ตรงกับวันบรมราชาภิเศกพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปิยมหาราชธิราช ซึ่งเสด็จสวรรคตพลว่งมาได้ ๒ ขวบปี เป็นกาลกำหนดสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ผู้เป็นพระอัครมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง รับอัญเชิญของประชาชนชาวมณฑลกรุงเก่า ทรงพระราชอุสาหเสด็จขึ้นมาเปิดโรงพยาบาลที่สร้างขึ้นใหม่ในกรุงเก่า จึงได้ พระราชทานนามไว้ให้เรียกว่าโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศ แลเมื่อเสด็จทอดพระเนตรโรงพยาบาล เห็นยังขาดเครื่อง จำหน่ายน้ำให้สะอาดอันเป็นสิ่งสำคัญควรมีสำหรับโรงพยาบาล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระราชทรัพย์ ๖,๐๐๐ บาท ให้สร้างประปาสำหรับโรงพยาบาลนี้ เป็นพระราชูปการกิจในส่วนพระองค์ เพิ่มพูนประโยชน์แก่การ โรงพยาบาลสืบไป

ปฐมเหตุแห่งการสร้างโรงพยาบาลปัญจมาธิดาฯอุทิศนี้ จำเดิมแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต ประชาชนชาวฉะเชิงเทราทุกชาติทุกชน บรรดาข้ากตัญญูที่มีความประสงค์จะเข้าทุนกันสร้าง ปิยราชานุสาวรีย์ ไว้เฉลิมพระเกียรติยศสนองพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาคิดกันว่า เมื่อพระองค์ยังเสด็จดำรงพระชนม์อยู่ ย่อมทรงแสดงพระราชนิยมให้ปรากฏอยู่เนืองๆ ว่า พระองค์พอพระราชหฤทัยใน บรรดากาล ซึ่งเป็นประโยชน์แก่พระราชอาณาจักร แลเป็นคุณแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินยิ่งกว่าอย่างอื่น จึงได้ตกลงความเห็น พร้อมกันว่า ควรจะสร้างโรงพยาบาลขึ้นไว้เป็นปิยราชานุสาวรีย์ ได้นำความทั้งนี้ขึ้นกราบบังคมทูล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงอนุโมทนา โดยทรงพระราชดำริเห็นว่า การเฉลิมพระเกียรติยศด้วย สร้างสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่มหาชน เป็นอนุสาวรีย์อันสมควรยิ่งนัก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับจะพระราชทานพระบรม ราชูปถัมภ์ให้พ้นความขัดข้องทั้งปวง พระยาโบราณราชธานินทร์สยามินทรภักดีพิริยพาหะ (พร เดชะคุปต์) ข้าหลวง เทศาภิบาล จึงได้รับเป็นประธานจัดการเรียไร้ได้ทรัพย์เป็นจำนวน ๖๕,๗๕๗ บาท

อนึ่งตามความประสงค์ของผู้บริจาคทรัพย์คราวแรกมากด้วยกัน ขอให้มีส่วนได้ทำการกุศลถวายที่พระบรมศพ เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙ จึงได้นำเงินรายนี้เข้าไปติดเทียบบูชาภัณฑ์เทศน์ แลสดับปกรณ์ถวายที่พระบรมศพสิ้นเงิน ๒๐๐ บาท เหลือเงินไว้สำหรับบำรุงโรงพยาบาล ๑๔,๓๐๔ บาท ๔๕ สตางค์ โรงพยาบาลนี้จะได้มอบให้แพทย์หลวงจัดการรักษา เป็นโรงพยาบาลสำหรับเมืองกรุงเก่าต่อไป

ด้วยอำนาจกุศลบุญราณี บังเกิดแก่ความกตัญญูกตเวทิต์เป็นที่ตั้ง อันเป็นเหตุให้สร้างโรงพยาบาลนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายบรรดาได้ช่วยกันสร้างขอพระราชทานอุทิศส่วนกุศลถวาย แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปิยมหาราชาราชิราช พระองค์เสด็จสถิตยในทิพยสถานแห่งใดๆ ขอจงได้ทรงรับส่วนกุศลแลทรงอนุโมทนา ในประโยชน์ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้พร้อมกันจัด โดยเชื่อแน่ว่าเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งต้องตามพระราชประสงค์สนองพระเดชพระคุณ ในครั้งนี้ แลขอให้ความกตัญญูกตเวทิต์จงเป็นเยี่ยงอย่างแก่บรรดาประชาชนสืบไปในอนาคตกาลด้วยเทอญ”

ประชุมเหตุแห่งการสถาปนา
โรงพยาบาลปัญจมาธรราชอุทิศ



จารึกเรื่องการสร้างโรงพยาบาลปัญจมาธิราชอุทิศ แผ่นที่ ๑
บริเวณโถงบันไดทางขึ้นชั้น ๒ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำอ่านจารึกเรื่องการสร้างโรงพยาบาลปัญจมาธिरาชอุทิศ

แผ่นที่ ๑

- บรรทัดที่ ๑ ๐ ศุภมัศดุพระพุทธรศานกาลล่วงแล้ว ๒๔๕๕ พรรษา มุสิกสังวัจระกติกมาสอุฐมีดิถี
บรรทัดที่ ๒ ศุกรปักขโสฬสวาร สิริยคตีกาลที่ ๑๖ พฤตจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๑ ตรงกับวัน
บรรทัดที่ ๓ บรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพะปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
บรรทัดที่ ๔ ห้ว ปิยมหาราชาราช ซึ่งเสด็จสวรรคตพลล่วงมาได้ ๒ ขวบปีเป็นกาลกำหนด
บรรทัดที่ ๕ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ผู้เป็นพระอัคร
บรรทัดที่ ๖ มเหสีในพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงรับอัญเชิญของประชาชนชาว
บรรทัดที่ ๗ มณฑลกรุงเก่า ทรงพระราชอุสาหะเสด็จขึ้นมาเปิดโรงพยาบาล ที่สร้างขึ้นใหม่ในกรุงเก่า
บรรทัดที่ ๘ จึงได้พระราชทานนามไว้ให้เรียกว่า โรงพยาบาลปัญจมาธिरาชอุทิศ แลเมื่อเสด็จทอดพระ
บรรทัดที่ ๙ เนตรโรงพยาบาล เห็นยังขาดเครื่องจำหน่ายน้ำใสสะอาด อันเป็นสิ่งสำคัญควรมีสำหรับโรง
บรรทัดที่ ๑๐ พยาบาล จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระราชทรัพย์ ๖๐๐๐ บาท ให้สร้างประปาสำหรับ
บรรทัดที่ ๑๑ โรงพยาบาลนี้ เป็นพระราชูปการกิจในส่วนพระองค์ เพิ่มพูนประโยชน์แก่การโรงพยาบาลสืบไป
บรรทัดที่ ๑๒ ปฐมเหตุแห่งการสร้างโรงพยาบาลปัญจมาธिरาชอุทิศนี้ จำเดิมแต่พระบาทสมเด็จพะปร
บรรทัดที่ ๑๓ มินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต ประชาชนชาวมณฑล
บรรทัดที่ ๑๔ กรุงเก่าทุกชาติทุกชนับรรดาคัดดี มีความประสงค์จะเข้าทูลกันสร้างปิยราชานุสาวรีย์ไว้เฉลิมพระ
บรรทัดที่ ๑๕ เกียรติยศสนองพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาคิด

บรรทัดที่ ๑๖ กันว่า เมื่อพระองค์ยังเสด็จดำรงพระชนม์อยู่ ย่อมทรงแสดงพระราชนิมิตให้ปรากฏอยู่
 บรรทัดที่ ๑๗ เนื่องๆ ว่า พระองค์พอพระราชหฤทัยในบรรดาการซึ่งเป็นประโยชน์แก่พระราชอาณาจักร
 บรรทัดที่ ๑๘ แลเป็นคุณแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินยิ่งกว่าอย่างอื่น จึงได้ตกลงความเห็นพร้อมกันว่า ควร
 บรรทัดที่ ๑๙ จะสร้างโรงพยาบาลขึ้นไว้เป็นปียราชานุสาวรีย์ ได้นำความทั้งนี้ขึ้นกราบบังคมทูลแด่พระบาท
 บรรทัดที่ ๒๐ สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรแล้ว ก็ทรงอนุโมทนาโดยทรง
 บรรทัดที่ ๒๑ พระราชดำริเห็นว่า ควรเฉลิมพระเกียรติยศด้วยสร้างสิ่งซึ่งเกิดประโยชน์แก่มหาชน
 บรรทัดที่ ๒๒ เป็นอนุสาวรีย์อันสมควรยิ่งนัก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับจะพระราชทานพระบรมรา
 บรรทัดที่ ๒๓ ชูปลั๊กให้พ้นความขัดข้องทั้งปวง พระยาโบราณราชธานินทร์สยามินทรภักดีพิริยะพาหะ
 บรรทัดที่ ๒๔ (พร เดชะคุปต์) ข้าหลวงเทศาภิบาล จึงได้รับเป็นประธานจัดการเรียรายได้ทรัพย์
 บรรทัดที่ ๒๕ เป็นจำนวน ๖๕๗,๕๗ บาท มีรายนามผู้บริจาคแจ้งอยู่ในศิลาจารึกแผ่นอื่นๆ ต่อไปนั้น
 บรรทัดที่ ๒๖ แล้ว การสร้างโรงพยาบาลต้องตีเข็มก่อรากขึ้นมาจากพื้นดินเดิม แล้วถมดินยกพื้น
 บรรทัดที่ ๒๗ ให้สูงขึ้นกว่าเดิม ๓ ศอกเศษ ให้พื้นน้ำท่วม แล้วจึงสร้างโรงพยาบาลเป็นตึก
 บรรทัดที่ ๒๘ ๙ ห้อง กว้าง ๔ วา ๒ ศอก ยาว ๑๓ วา ๒ ศอก มีมุขหน้า หลังหนึ่ง
 บรรทัดที่ ๒๙ ตึก ๗ ห้อง กว้าง ๔ วา ๒ ศอก ยาว ๑๐ วา ๒ ศอก ๒ หลัง เรือนแพทย์อยู่
 บรรทัดที่ ๓๐ เครื่องไม้หลังคามุงกระเบื้อง ๕ ห้อง กว้าง ๓ วา ยาว ๖ วา ๒ ศอก หลังหนึ่ง

บรรทัดที่ ๓๑ คราวเครื่องไม้ หลังคามุงสังกะสี ๕ ห้อง กว้าง ๘ ศอก ยาว ๗ วา ๒ ศอก หลังหนึ่ง
 บรรทัดที่ ๓๒ ถนนอิฐกว้าง ๔ ศอก ๔ สาย กว้าง ๓ ศอก ๒ สาย รวมกันเป็นถนนยาว ๘ เส้น
 บรรทัดที่ ๓๓ เศษ สะพานท่าน้ำกว้าง ๕ ศอก ยาว ๘ วา ๕ ศอก สะพานหนึ่ง ลั่นทรัพย์ค่าก่อสร้าง
 บรรทัดที่ ๓๔ เป็นเงิน ๔๗,๕๑๒ บาท ๖๖ สตางค์ ส่วนเครื่องใช้ต้องจัดซื้อเป็นเงิน ๓,๗๓๙ บาท
 บรรทัดที่ ๓๕ ๘๙ สตางค์ อนึ่งตามความประสงค์ของผู้บริจาคทรัพย์คราวแรกมากด้วยกัน ขอ
 บรรทัดที่ ๓๖ ให้มีส่วนได้ทำการกุศลถวายที่พระบรมศพเมื่อ ร.ศ. ๑๒๙ จึงได้นำเงินรายนี้เข้าไป
 บรรทัดที่ ๓๗ ติดเขียนบูชาภัณฑ์เทศน์แลสดับปกรณ์ถวายที่พระบรมศพสิ้นเงิน ๒๐๐ บาท เหลือเงิน
 บรรทัดที่ ๓๘ ไว้สำหรับบำรุงโรงพยาบาล ๑๔,๓๐๔ บาท ๔๕ สตางค์ โรงพยาบาลนี้จะได้มอบให้แพทย์
 บรรทัดที่ ๓๙ หลวงจัดการรักษาเป็นโรงพยาบาลสำหรับเมืองกรุงต่อไป
 บรรทัดที่ ๔๐ด้วยอำนาจกุศลบุญราศี บังเกิดแก่ความกตัญญูทวาทะเป็นที่ตั้ง อันเป็นเหตุ
 บรรทัดที่ ๔๑ ให้สร้างโรงพยาบาลนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายบรรดาได้ช่วยกันสร้าง ขอพระราชทานอุ
 บรรทัดที่ ๔๒ ทิศส่วนกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า
 บรรทัดที่ ๔๓ เจ้าอยู่หัว ปิยมหาราชาชิราช พระองค์เสด็จสถิตในทิพยสถานแห่งใดๆ ของจงได้ทรงรับ
 บรรทัดที่ ๔๔ ส่วนกุศลแลทรงอนุโมทนาในประโยชน์ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้พร้อมกันจัด โดยเชื่อ
 บรรทัดที่ ๔๕ แน่ว่าเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งต้องตามพระราชประสงค์ สนองพระเดชพระคุณในครั้งนี้ แลขอให้
 บรรทัดที่ ๔๖ ความกตัญญูทวาทะจึงเป็นเยี่ยงอย่างแก่บรรดาประชาชนสืบไปในอนาคตกาลด้วยเทอญ ๒๐๑๐